

Т.В. Польова, канд. екон. наук

В.І. Дембікова, магістр

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Розглянуто етапи обробки облікової інформації щодо нематеріальних активів у програмному комплексі “ІС: Підприємство”, запропоновано розширити змістовну частину довідника “Нематеріальні активи”, проаналізовано модульну структуру системи “Галактика”, визначено основні напрями аудиту нематеріальних активів в умовах комп’ютеризації.

Рассмотрены этапы обработки учетной информации о нематериальных активах в программном комплексе “ІС: Підприємство”, предложено расширить информационную содержательность справочника “Нематеріальні активи”, проанализирована модульная структура системы “Галактика”, определены основные направления аудита нематериальных активов в условиях компьютеризации.

The considered stages of the processing to account information on intangible assets in software complex “ІС: Підприємство”, is offered expansion of the semantic part of reference book “Нематеріальні активи”, is analysed module structure of the system, “Галактика”, is determined main trends audit of intangible assets in condition of computerization.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Спрямованість національної економіки на стратегію інноваційного розвитку, збільшення частки нематеріальних активів у складі необоротних активів підприємств, стрімкий розвиток комп’ютерних технологій зумовлюють необхідність постійного вдосконалення методики обліку і аудиту нематеріальних активів у тому числі в умовах комп’ютерного середовища. За умов комп’ютеризації знижується трудомісткість облікових робіт, що, підвищує оперативність отримання інформації і її ефективність. Проте низка проблем, пов’язаних з автоматизацією обліку і аудиту нематеріальних активів, залишається не досить розробленою і потребує подальшого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання автоматизації обліку операцій з активами, у тому числі й нематеріальними, розглядалося такими вченими, як: С.В. Івахненко, В.П. Завгородній, В.Ф. Ситник [5], Г.А. Титаренко. Можливість здійснення аудиторської перевірки нематеріальних активів та наступного відтворення її резуль-

татів у автоматизованому середовищі досліджували Р. Адамс, Е.А. Аренс, М.Т. Білуха, Дж. К. Лоббек, Б.Ю. Одинцов, Дж. К. Робертсон, А.М. Романов, В.С. Рудницький.

Мета та завдання статті. Мета роботи полягає в поглибленому аналізі можливостей найпоширеніших комп'ютерних програм щодо обліку та аудиту нематеріальних активів та розробці рекомендацій щодо можливості їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практично усі бухгалтерські комп'ютерні програми дозволяють організувати облік нематеріальних активів [2]. Проте їх можливості різні. Проаналізувавши особливості внутрішньої побудови найпоширеніших з них, можна зробити наступні висновки:

- на ринку відсутній програмний продукт, який повною мірою задовольняв би усі специфічні потреби замовника;
- підприємства обирають програмні продукти, що мають типовий комплекс та стандартизовану структуру;
- багатофункціональна система має більшу вартість програмного комплексу.

Попит на ринку програмного забезпечення свідчить про те, що переважна більшість малих і середніх підприємств використовує програмний комплекс "1С: Предприятие", тоді як великі підприємства – інформаційну систему "Галактика".

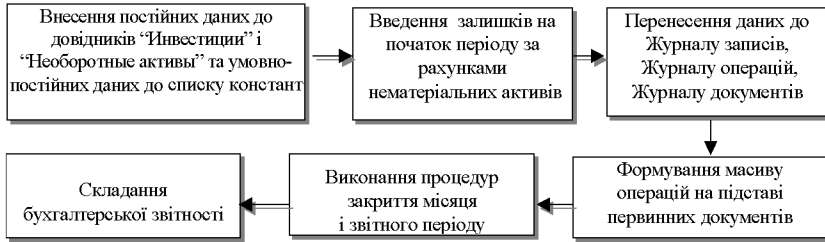
Формування даних про нематеріальні активи у середовищі програмного продукту "1С: Предприятие" здійснюється за допомогою Журналу документів, Журналу господарських операцій, Журналу розрахунків, довідників та списку констант [1].

Основою для ведення бухгалтерських записів у електронному середовищі є книга обліку господарських операцій. Вона є узагальнюючим обліковим регістром і містить хронологічно впорядкований список записів на рахунках бухгалтерського обліку.

У загальному вигляді порядок обробки інформації про нематеріальні активи можна представити у вигляді схеми, яку наведено на рисунку 1.

Проте наведений порядок потребує удосконалення. У програмі непередбачено необхідність нарахування амортизації на окремі види нематеріальних активів, а також можливість передачі прав користування об'єктами інтелектуальної власності іншим суб'єктам.

Під час заповнення у довіднику «Необоротные активы» розділу «Нематериальные активы» пропонуємо використовувати більш розширену форму запису.

Рисунок 1 - Обробка інформації щодо нематеріальних активів у програмному середовищі "1С: Підприємство"

Новими графами у вкладці "Дополнительно" мають бути:

- 1) наявність охоронного документа;
- 2) здійснення передачі прав на використання об'єктів нематеріальних активів;
- 3) існування активного ринку щодо нематеріальних активів.

У результаті запропонованих змін вкладка "Дополнительно" змінить свою форму (рис. 2).

Інформаційна система "Галактика" має модульну структуру, і передбачає групування інформації за окремими напрямками.

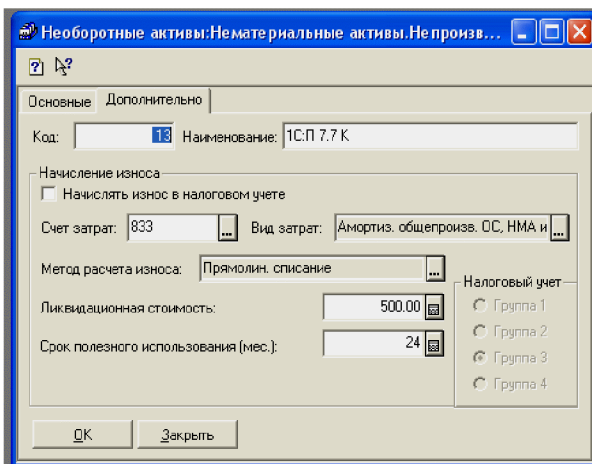
Модуль "Нематериальные активы" є окремим структурним елементом, призначеним для обліку нематеріальних активів у складі цілісної інформаційної системи. Він дає змогу здійснювати наступні облікові операції:

- 1) створювати та вести картотеку нематеріальних активів;
- 2) вести облік кількох однотипних об'єктів за допомогою інвентарної картки;
- 3) здійснювати всі операції з обліку нематеріальних активів, за винятком переоцінки;
- 4) здійснювати розрахунок амортизації за групою об'єктів залежно від терміну використання та методу амортизації;
- 5) отримувати статистичні та бухгалтерські звіти різного ступеня деталізації;
- 6) зберігати історію обліку об'єктів для можливості повернення до попередніх періодів з метою коригувань або виправлення помилок.

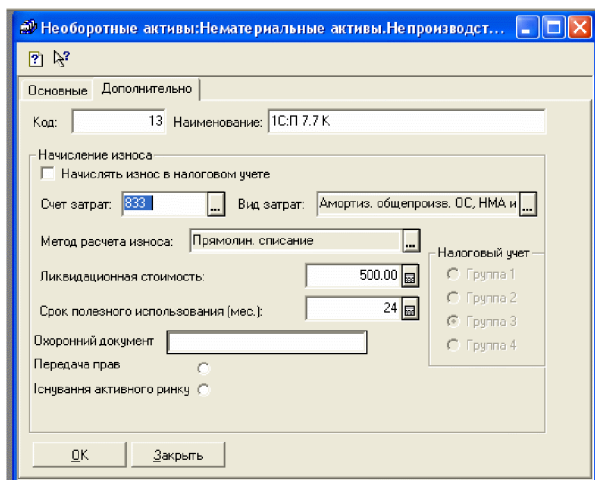
До модуля "Нематериальные активы" дані надходять з інших модулів, які забезпечують наступною інформацією:

- 1) модуль "Технико-экономическое планирование" – даними про необхідні види нематеріальних активів, прогнозно маркетинговою інформацією, про існуючі активні ринки нематеріальних активів;

2) модуль “Поставщики и покупатели” – характеризує договірні відносини з контрагентами щодо нематеріальних активів;

До змін

Після змін

Рисунок 2 - Зміна вкладки “Дополнительно” довідника “Необоротные активы”

3) модуль “Управление документооборотом” дає змогу здійснювати юридичне оформлення операцій з нематеріальними активами з використанням типових форм первинних документів та контролювати документообіг на підприємстві.

На основі сформованих даних у модулі “Нематериальные активы” є можливість проводити аналіз використання активів у господарській діяльності.

Такий алгоритм обробки документів є оптимальним для модульних систем, а отже, може використовуватися під час автоматизації обліку нематеріальних активів на великих підприємствах.

Складання звітності в умовах ведення паперового обліку потребує значних витрат часу облікових працівників. Саме з цим пов'язана вірогідність несвоєчасного отримання звітів, які є основними носіями інформації для прийняття управлінських рішень. Автоматизований облік підвищує можливість отримання оперативної та якісної звітності [3].

Запровадження комп'ютерних технологій вплинуло також на ефективність аудиту, особливо внутрішніх перевірок. З'явилась можливість визначення ліквідності підприємств, довгострокової платоспроможності, оцінки рентабельності активів.

Проведення аудиту нематеріальних активів в умовах автоматизації має охоплювати такі напрями: дослідження положень облікової політики підприємства в частині нематеріальних активів; перевірка наявності охоронних документів та документів, що підтверджують права користування об'єктами; контроль достовірності оцінки нематеріальних активів і перевірка розрахунків, пов'язаних з їх використанням.

У сучасних умовах господарювання існує кілька варіантів програмного забезпечення аудиту. Саме для аудиту нематеріальних активів доречно використовувати такі програмні продукти як: ЭкспрессАудит:ПРОФ, AuditNET InternalAudit, AuditXP [4].

AuditXP «Комплекс Аудит» пропонує методику аудиту нематеріальних активів, що містить вбудовані алгоритми розрахунків, планування, формування й аналізу вибірки, автоматичної побудови висновків за розділами та підсумкового висновку.

Даний комплекс містить робочу документацію аудитора за всіма етапами аудиту (підготовчий, основний, заключний). AuditXP «Комплекс Аудит» включає методику контролю якості аудиторської перевірки, блок аналітичних процедур і фінансового аналізу. Вбудований редактор бланків дає змогу створювати нові й змінювати вже існуючі бланки аудиторських процедур або взагалі повністю змінити програму під внутрішні потреби підприємства.

Комплекс «ЕкспрессАудит: ПРОФ» пропонує оригінальну методику аудиту із застосуванням питань і відповідей, а також документів, які відповідають чинним аудиторським стандартам. Уся методична частина системи реалізована у вигляді повнотекстової бази даних, що містить більш ніж 1300 питань, що охоплюють бухгалтерський облік та оподаткування діяльності підприємства. Діалоговий режим системи пропонує аудиторowi питання, що потребують контролю відповідно до складеної програми перевірки об'єктів аудиту.

Застосування комп'ютерних технологій дає змогу користуватися автоматизованими прийомами контролю, серед яких доцільно виділити алгоритмічний контроль, рахунковий контроль з отриманням контрольних підсумків, прийоми оберненого перерахунку. Їх використання дає можливість виявити наявні помилки у показниках, що характеризують стан і рух нематеріальних активів підприємства.

За умов фіксації результатів перевірки нематеріальних активів у електронному середовищі аудитор доцільно зосередити увагу на наступних напрямках:

1. Аудит положень облікової політики підприємства, специфіка якого в умовах використання комп'ютерних технологій передбачає перевірку встановлених констант: метод нарахування амортизації, термін експлуатації об'єктів нематеріальних активів тощо.

2. Перевірка наявності відповідних документів, що є підставою для юридичного оформлення операцій з нематеріальними активами.

3. Аудит оцінки нематеріальних активів.

4. Контроль бази бухгалтерських рахунків, що дає змогу перевірити систему синтетичних та аналітичних рахунків, застосованих для обліку нематеріальних активів.

5. Аудит розрахунків, пов'язаних з використанням нематеріальних активів передбачає перевірку правильності нарахування та виплати (отримання) роялті або паушальних платежів.

Запропонований порядок проведення аудиту нематеріальних активів в умовах використання комп'ютерних технологій надасть можливість зменшити час проведення перевірки, а також допоможе аудиторowi сконцентрувати увагу на найголовніших моментах в його дослідженні.

Висновки. Отже, складність здійснення облікових та аудиторських процедур з нематеріальними активами, з одного боку зумовлена відсутністю у об'єктів дослідження матеріальної-речової форми, а з іншого – недостатнім рівнем програмного забезпечення вітчизняних розробників щодо невідчутних ресурсів.

Список літератури

1. 1-С: Предприятие Версия 7.7 Бухгалтерский учт [Текст] : пособие пользователя. – М. : Фирма «1С», 1999.
2. Автоматизированные информационные технологии в экономике [Текст] : учебник / Семенов М. И. [и др.]; под общ. ред. И. Т. Трубилина. – М. : Финансы и статистика, 2001.
3. Бразілій, Н. М. Необхідність процесу автоматизації обліку нематеріальних активів [Текст] / Н. М. Бразілій // Теорія і практика сучасної економіки : VII міжнар. наук.-практ. конф : [матеріали]. – Черкаси : ЧДТУ, 2006. – С.107 – 109.
4. Шульга, С. В. Використання аналітичних процедур для здійснення аудиту нематеріальних активів [Текст] / С. В. Шульга // Вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2005. – № 4 (9). – С. 21–27.
5. Основи інформаційних систем [Текст] : навч. посібник / В. Ф. Ситник [та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2001.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© Т.В. Польова, В.І. Дембікова, 2009.

УДК 001.8:657.372.12

С.О. Кузнецова, викл. (ХТЕІ КНТЕУ, Харків)

ПРО АНАЛІТИЧНУ ОЦІНКУ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА МЕТОДОЛОГІЮ ОБЧИСЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ПРИБУТКУ

Розглянуто аналітичний аспект методології обліку прибутку в контексті історичного розвитку світової бухгалтерської думки.

Рассмотрен аналитический аспект методологии учета прибыли в контексте исторического развития мировой бухгалтерской мысли.

The analytical aspect of methodology of account is considered arrived in the context of historical development of world book-keeping idea.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глибокі знання щодо бухгалтерського відображення методології обліку прибутку можна отримати лише після вивчення шляхів, якими розвивалася зазначена категорія. Лише вивчення та аналіз поступового розвитку наукових поглядів дає можливість отримати правильну об'єктивну оцінку предмета дослідження, а також перспективи подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою методології обчислення прибутку в історичному розвитку бухгалтерського обліку взагалі займалися видатні зарубіжні вчені Е. Леоте, А. Гі-